

banu, fata de țaran ce refuza dezertarea de la rostul ei social, va câștiga pentru noua lume și pe savantul Dragoș Manca-Voinești, perechea avînd patosul eroilor exemplari.

În rolul trufașei Suzana, trăind în mirajul „arborescui genealogie”, Ruhele Heller-Schapiro construiește impecabil, pe datele personajului, o veridică „stăpînă” peste averi și oameni, care eșuează tragic cînd autoritatea sa încearcă să stăvilească nobile idealuri. Fiul său, savantul Dragoș, are în Carol Marcovici interpretul inteligent și gradat de la izolare bibliotecii pînă la acțiunea cu adevărat științifică, a slujirii concrete, în mijlocul oamenilor. Mesajul înaintat al spectacolului l-a transmis farmecul eruptiv al Lenei Moraru (Laura Ciobanu), eroină tipică din dramaturgia revoluției, de coplesitoare căldură umană. Samuel Fischler și Sonia Gurman au reliefat puternic, uneori pitoresc, alteori dramatic, totdeauna cu finețe, o familie scăpată, mimînd jalnic o viață calmă. Impresionează interpretarea Luciei Maier, trădînd prin aprige gesturi deruta unei clase sociale agonice. Albert Kitzl a secundat-o perfect în definirea unei personalități de clan. Viața risipită a Marandei, în jocul Beatricei Steinmetz, s-a exprimat prin inflexiunile tragicului sugerat.

Decorul Dianei Ioan Popov reconstituie o remarcabilă ambianță de conac, cu aerul vechi al întîrzierii, al inutilității. A patra premieră din anul jubiliar al teatrului onorează, prin piesa de actualitate, un efort de creație apreciat unanim.

Ionuț Niculescu

întorcerea”, după o mai lungă absență, și, sperăm, statornicirea în teatru, în plină forță și maturitate creatoare, a lui Sütő András. Valoarea acestei reveniri mi se pare considerabilă și demnă de salutat, pentru că ea se face cu două texte de înaltă ținută literară și artistică, elaborate într-o tonalitate majoră, în registrul grav al dramei, gen proaspăt abordat de autor, fiindcă pînă acum el ni se arătase doar în ipostază de comedio-graf. Tipărite inițial în volum, cele două lucrări au supus atenției capacitatea scriitorului de a înscrie în arcu larg deschis al creației sale dramatice dimensiunile ample ale unor piese-esen, de meditație gravă și de ardentă combustie a dezbaterii în legătură cu problematica omului, cu destinul acestuia, privite în dinamica dialectică a relațiilor istorice și sociale.

Evenimentele petrecute în răscolitorul veac al XVI-lea, în același timp ferment generator al unei epoci cu adevărat noi în istoria omenirii, au exercitat vădit o mare fascinație asupra lui Sütő, ambele drame (și cea a lui Michael Kohlhaas, din prelucrarea liberă după Heinrich von Kleist — *Floriile unui geambaș* — și cea a lui Miguel Servet — *Steaua pe rug*), se petrec, în adevăr, în acest climat al evului de mijloc. Așa cum s-a mai observat, autorul nu alege arbitrar acest cadru al istoriei, pentru a afla aici o modalitate mai comodă de a-și exprima ideile. Ca și alți creatori interesați de efervescența și exploziile gândirii din acea perioadă, Sütő András se arată și

Lohinszky Lóránd (Calvin) și Hejja Sándor (Servet)

TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN CLUJ-NAPOCA

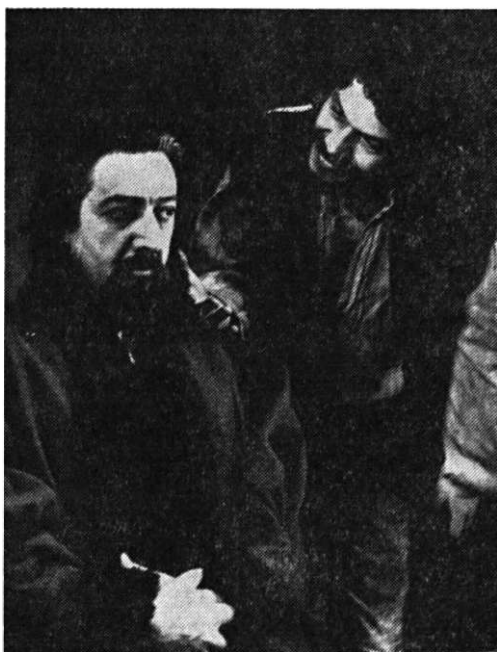
O STEA PE RUG

de Sütő András

Cu premiera pe țară a piesei *O stea pe rug*, colectivul Teatrului maghiar din Cluj-Napoca se arată consecvent știutei sale direcții programatice privind promovarea creației dramatice originale și consolidarea unui repertoriu contemporan de semnificație.

Apariția pe afiș, în două stagii consecutive, a numelui lui Sütő András, cu două premiere, mărturisește rodul unei fecunde inițiative și al unui mod creator și eficient de colaborare între teatru și un anume autor.

După *Floriile unui geambaș* de anul trecut, înscrierea în repertoriul actualei stagiuni a dramei *O stea pe rug* atestă, spre bucuria noastră și a publicului teatral, „re-

el profund interesat de spiritul, de mobilizările superioare ale eticii, de triumful sau prăbușirea ideilor justițiare elementare, care au mișcat și au animat acel tulburător și contradictoriu ev. Articularea conflictului dramelor lui Sütő la realitățile Evului Mediu vădește împedea intenția sa de a expune din perspectiva umanistă a contemporaneității un punct de vedere lucid asupra unora din termenii contradicțiilor fundamentale prin care viața oamenilor — fie învingători, fie căzuți victime — și-a croit mereu drumul spre lumină și spre progres.

Eroul aprigii dispute filozofic-religioase angajate în *Steaua pe rug*, Miguel Servet, nu este dintre cei ce ies biruinți. La numai 42 de ani, el moare ars pe rug, la instigația lui Calvin, dictatorul republicii teocrat-protestante, create de el (1509—1564), în Geneva. Medic umanist, teolog, liber cugetător, Miguel Servet, ca și alți eroi, reprezentanți ai gândirii științifice înaintate, novatoare, ca și alți cavaleri ai rațiunii și ai curajului, ca și alți mulți luptători pentru libertatea spiritului, a convingerilor și a conștiinței, cade victimă jocului amelor și periculos, dar atât de sublim și de necesar, al cunoașterii, al progresului. Ideile înaintate, atitudinea protestatară a lui Servet împotriva spiritului înghețat în dogme, și a sistemului organizat de opresiune și de înăbușire a liberei gândiri raționale, au atras asupra sa deopotrivă și ura catolicilor și a lui Calvin — înnoitor și el, propagatorul Reformei — dar care, după cum se știe, odată instalat la putere, sprijinit pe multiple funcții ale ordinilor bisericești, a manifestat o intoleranță religioasă cu nimic mai prejos celei practi-

cate de Inchiziție. Istoria îi atestă pe cei doi eroi ai disputei religioase din *Steaua pe rug*, Calvin și Servet, doar ca adversari. Din necesitățile construcției dramatice, ale reliefării conflictului tragic, Sütő se abate de la adevărul istoric. El modifică biografia lui Servet, prezentându-l ca pe un prieten din tinerețe al lui Calvin. Pe amândoi, în primul act, îi vedem clamând împreună toleranță, luptând de pe o platformă comună împotriva erorilor și a climatului de suspiciune și de teroare instaurat de Inchiziție. Ideea prieteniei trădată de către Calvin, lipsa de omenie și de înțelegere, convingerea fanatică cu care și trimite prietenul la moarte, socotind că adevărul său și principiile dogmei propagate de el nu pot fi limitate și clințite, că ele trebuie, fără nici o îndoială, situate deasupra celorlalte principii, deasupra oricăror legături omenești, conferă piesei amplitudine și complexitate. Pecetea acestei complexități se simte și în prezentarea celor doi piloni ai conflictului. În dorința de a nu realiza o simplă evocare istorică, o simplă reprezentare de teze și antiteze, Sütő a încercat să umple cu viață și cu multe detalii concret-artistice conturul realist-simbolic al eroilor. Calvin nu e un simplu tiran crud și dezgustător. El este văzut ca o mare personalitate, care gândește și se comportă după cum îi dictează cele „sapte creiere” ale sale. Asemeni altor mari iluminiști ai literaturii universale, eroul piesei lui Sütő, Servet, bazat pe rațiune și clarviziune, pe adevărul obiectiv al cercetărilor științifice, construiește cu înflăcărare romantică, cu violență, la dimensiuni polemice, cu argumente la fel de strălucitoare ca și ale adversarului său, imnul vestitor al lumii noi, impunând cu ardență prometeică mesajul umanist înaintat al scriitorului și al operei sale: elogiul libertății de gândire, al libertății de conștiință, al prieteniei și al înțelegerii între oameni.

Spre deosebire de Galileu, Servet își reneagă personalitatea umană, dar nu și ideile și învățătura. De teama flăcărilor rugului, de care este obsedat încă din copilărie, Servet se umilește, se trădează pe sine, se zbu-ciumă, e gata să sărute tălpile stăpînitorului Calvin, cu condiția să-i fie lăsată în circulație liberă gândurile și cărțile, în care se tînguie „vocea lăuntrică” a omului. Sînt multe metafore și multe pagini dense de valoroasă literatură în piesa lui Sütő. Sînt, însă, din păcate, și multe aglomerări de vorbe, o prea mare cantonare în desigur stufos al polemicii religioase, în flumea abstractă a teoriilor și principiilor bisericești; un spectator mai puțin avizat, pe de o parte, le poate înțelege mai greu, pe de alta, îl derutează în raport cu implicațiile contemporane ideologice și politice ale disputei.

Marile momente de interes intelectual și teatral, scînteierile de lumină artistică, ale piesei, au fost însă relevate în spectacolul

Data premierei: 19 martie 1976.

Regia: HARAG GYÖRGY. Scenografia: TOTH LÁSZLÓ. Costume: EDITH SCHRANZ KUNOVITS. Muzica: SELMECZI GYÖRGY.

Distribuția: LOHINSZKY LÖRÁND (Calvin); HEJJA SÁNDOR (Servet); SENKALSZKY ENDRE (Fárel); VADÁSZ ZOLTAN (Ory, Marele Inchi-zitor); BARKÓ GYÖRGY (de la Fontaine); BISZTRAI MÁRIA (Idelette); JANCÓS MIKLÓS (Antal); PETERFFY GYULA și NAGY DEZSŐ (Tipografii); SCHAASSER RICHARD și KÜLLÖ BELA (La Forge); KATONA ÉVA și ALBERT JULIA (Veronika); KOZMA LÁJOS (Arzeller); KATONA KÁROLY (de la Court); MIHALY PAL (Șeful poliției); PÁSZTOR JÁNOS și GERER ATTILA (Perrin); ILLE FERENC (Cetățeanul); AMBRUS VILMOS (Paznicul închisorii); TODUCZ GYULA (Al doilea cetățean); ALBERT JULIA și KATONA ÉVA (Femeia); HIGYED IMRE (Darlol); GERÉB ATTILA (Brigadierul).

lui György Harag, la cota înaltă a profesionalismului pe care îl implică fiecare montare a sa. Lucid și sobru, riguros artist al simplității și al demonstrației, Harag a găsit și de data aceasta nota dominantă și specifică a textului. Fără nici o tentativă de actualizare și falsă contemporaneizare, el a încadrat drama lui Miguel Servet în dimensiunile simbolice ale dezbaterii de idei, pe datele ei esențiale de timp și de spațiu, istoric și cultural. Ideea de modernitate a fost subliniată de decorul convențional al lui Toth Laszlo, stilizat cu rafinament și discernământ. Expresiv e, în compunerea spectacolului, gândul fundamental al autorului: condiția tragică a omului în sufocanta atmosferă a obscurantismului religios. Sumbre și reci, ca de gheață, imaginile spectacolului, despoavărate de orice amănunt de prisos, de culoare pitorească, impun cu tulburător laconism și concentrare emoționantă climatul de teroare și spaimă în care eroul piesei e silit să se renege, bintuit de îndoiele. Intenția lui Harag de a teatraliza caracterul static și discursiv al textului, s-a manifestat prin situarea întregii acțiuni la o maximă tensiune, realizată dincolo de simple tăieturi în text. Dar, la această maximă tensiune, rolurile au devenit unidimensionale, variațiile psihologice, notele distinctivă ale personalităților lor contradictorii, atât de rivnite de autor, și-au pierdut parcă viața. De aceea, acest mare spectacol, desenat cu măreție tragică în alb și negru, admirabil așezat în pagină din punct de vedere regizoral, nu mi s-a părut că impune creații actoricești pe măsura talentelor distribuite. Pentru rolul lui Calvin, teatrul a împrumutat de la Tîrgu Mureș pe Lohinszky Lorand. Actor predestinat pentru marile roluri, fie ele istorice sau contemporane, Lohinszky are stilul său propriu de joc, pe date de simplitate expresivă și de profunzime greu de definit. L-am urmărit și în acest spectacol cu mult interes. El l-a jucat sigur și bine pe Calvin, impresionant prin reținere și prin sinceritate, prin reliefaarea uscăciunii bigote atribuite personajului. Cred, însă, că l-ar fi putut gândi mai profund, mai variat, mai complex. Mai multe nuanțe și mai multă diversitate am fi vrut să găsim și în zugrăvirea lui Servet. Hejja Sandor l-a înfățișat cu pasiune și dăruire, eu convingere, dar și evoluția sa a fost pîdită de o nedorită monotonie. Firește, în lunga listă a distribuției piesei lui Sütő, sînt multe personaje celebre din istorie. După cum se vede, ne-a interesat, în mod deosebit, doar chipul celor doi protagoniști. Aceasta nu ne-a împiedicat să observăm și efortul artistic și contribuțiile deosebite pe care le-au adus, în această responsabilă reprezentație, actorii Barko György, Sencsalszky Endre, Maria Bisztrai, Köllő Bela, Eva Katona, Pasztor Janos și Vadasz Zoltan.

Valeria Ducea

**TEATRUL DRAMATIC
DIN BRAȘOV**

SÎMBĂTĂ LA „VERITAS“

de Mircea Radu Iacoban

Data premierei: 17 aprilie 1976.
Regia: PETRE POPESCU. Scenografia: CRISTINA URDEA.

Distribuția: DAN DOBRE (Ion); MIRCEA ANDREESCU (Gheorghe); COSTACHE BABII (Vasile); DAN SÂNDULESCU (Valentin); ION JUGUREANU (Victor); CONSTANȚA COMANOIU (Emilia); VIRGINIA ITTA MARCU (Mara); MIHAI BĂLAȘ-JUJUCA (Petre); MAYA INDRIEȘ (Ileana); LUMINIȚA BLĂNARU (Sofia); MELANIA NICULESCU (Puica); GABRIEL SÂNDULESCU (Ospătarul).

De mult și mult jucata comedie (și dramă) a carierelor umane, *Sîmbătă la „Veritas“* a lui Mircea Badu Iacoban, a fost de curînd ridicată și pe scena teatrului brașovean. Într-o nouă viziune — a regizorului Petre Popescu. Într-o nouă viziune și — fără teamă de tautologie — într-o nouă lectură. Fiindcă, în adevăr, nu atât ceea ce îndeobște numim dispoziție, mișcare, culoare, atmosferă — direcție scenică, definind, prin toate acestea, viziunea și construcția spectacolului, întruparea regizorală a textului, e dominant în proaspătul act teatral de la Brașov. Ci, urmărirea și punerea în lumină a unui filon de sensuri mai puțin avut în vedere de alte interpretări scenice ale lucrării lui Iacoban. Comedia lui e structurată mozaicat, dintr-o seamă de frînturi biografice, mai mult sau mai puțin paralel expuse și aflate, arbitrar, într-un moment de convergență: aniversarea unui deceniu de viață activ-cetățenească a unei promții universitare. Din suma acestor sevențe de viață se realizează o imagine de ansamblu, aparent eteroclită, a unor drumuri și orizonturi umane, în dinamica și ecuația cărora sînt, cu deosebire, caracteristice și caracterizate aspirațiile și opțiunile, împlinirile și eșecurile, noile opțiuni posibile și perspective ale purtătorilor respectivelor biografii. Se realizează prin ele și imaginea unui moment social — al societății noastre, astăzi —